

Türkiye ile Bulgaristan arasında akit ve imza edilen bitaraflık, uzlaşma, adli tesviye ve hakem muahedesi-nin tasdiki hakkında $\frac{1}{423}$ numaralı Kanun lâiyhası ve Hariciye Encümeni mazbatası

T. C.

Başvekâlet

Muâmelât Müdürlüğü

Şube 1

Sayı $\frac{6}{1400}$

4 - 4 - 929

B. M. M. Yüksek Reisliğine

Türkiye ile Bulgaristan arasında akit ve imza edilen bitaraflık uzlaşma, adli tesviye ve hakem muahedesi-nin tasdiki hakkında Hariciye Vekâletince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 27/3/1929 tarihli içtimanda Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâiyhası esbabı mucibe mazbatası ve teferrüatıyla birlikte takdim olunmuştur.

Muktazasının ifa ve neticesinin iş'arına müsaade buyrulmasını rica ederim efendim.

Bş. V.

İsmet

Esbabı mucibe

Komşularile vesair dost Devletlerle uzlaşma ve hakem muahedeleri aktemek suretile sulhü temin için açtığı yolda devam eden Türkiye Cümhuriyetinin bu defa da komşusu bulunan Bulgaristan ile imza eylediği Bitaraflık, Uzlaşma, Adli tesviye ve Hakem Muahedesi kanun lâiyhası ile birlikte Büyük meclisin tetkik ve tasvibine arz ediliyor.

Bulgaristanla 18 teşrinievvel 1925 tarihinde Ankarada imza edilmiş olan ve iki memleket beyninde samimî sulhü ve daimî muhadeneti tevsik eden muahedenin bir zeyli olan işbu Hakem Muahedesi yekdiğerine karşı dostluk hislerini besliyen iki komşu millet arasında tevellüt edebilecek her hangi bir ihtilâfın diploması tarikile halli mümkün olmadığı takdirde uzlaşma veya hakem suretile halledilmesi usullerini göstermektedir.

İşbu muahede ile iki Devlet, 18 teşrinievvel 1925 tarihli dostluk muahedesile taaruz eden, siyasi ve iktisadi hiç bir itilâfa girmemeği taahhüt etmişlerdir. akitlerden biri muslihane hareketine rağmen diğeri bir veya bir kaç Devlet tarafından tecavüze uğradığı takdirde diğeri taraf ihtilâfın bütün devamı müddetince bitaraflığa riayet edecektir.

Âkitler beyninde tahaddüs edip diploması tarikile halledilemiyen bilcümle ihtilâfları evvel emirde bir uzlaşma komisyonuna havale etmeği ve orada da hallü fasıl edilemez ise Beynelmilel Adalet Divanına veya tahkimname tanzimi suretile hakem mahkemesine havale etmeği kabul eylemişlerdir.

Muahedenin diğeri maddeleri, uzlaşma ve hakem usullerinin ne suretle tatbik olunacağı ve iki taraftan birinin salâhiyetine veya hakimiyet hakkına tealluk eden mes'elelerin muahede ahkâmından hariç kalacağı hususunda tafsilâtı havidir.

Türkiye Cümhuriyeti Bulgaristanla bu muahedeyi aktetmekle iki memleket beyninde mevcut olan dostluğu kuvvetlendirmek ve iki komşu arasında hadis olabilecek ihtilâfları da hall-etmek gayesini takip eylemiştir.

Yakın Şarkta sulhun yerleşmesini ve devamını temin için mühim bir vasıta olan bu muahede Büyük Meclisin yüksek tasvip ve tasdikına arz edilir.

T. B. M. M.

Hariciye Encümeni

Karar № 17

Esas № 433

13-5-1929

Hariciye Encümeni mazbatası

YÜKSEK REİSLİĞE

Türkiye Cümhuriyeti ile Bulgaristan Kırallığı arasında 6 - mart - 1929 tarihinde Ankarada akit ve imza edilen « bitaraflik, uzlaşma, adli tesviye ve hakem » muahedesinin tasdikına müteallik kanun lâiyhası Harciye Vekili Tefvik Rüştü Beyefendinin huzurile encümenimizde tetkik edildi .

Türkiye Cümhuriyetinin komşularıyla iyi münasebetler tesisi ve cihan sulhunda mühim bir amil olması arzu ve gayesine, işbu muahedenin dahi yeni bir vesika teşkil ettiği görülmüş ve bahusus Bulgaristanla aramızda ötedenberi carî olan ve idame ve takviyesi tarafeynin âli menfaatlarına uygun bulunan samimî dostluk rabitalarını filhakika kuvvetlendirmeğe bir vasıta olacağı memnuniyetle müşahade edilmiş olmağla encümenimizce müttefikan tasvip ve Heyeti Celilenin tasdikine arz edilmek üzere Yüksek Reislığe takdim edilmiştir.

Âza	Âza	Âza	Kâtip	M. M.	Ha. E. Reisi
Kocaeli		Sivas	Edirne	Siirt	Erzincan
<i>İ. Süreyya</i>		<i>Necmettin</i>	<i>Zeki Mesut</i>	<i>Mahmut</i>	<i>Saffet Ziya</i>
		Âz	Âza	Âza	Âza
		Bursa		Trabzon	
		<i>Ahmet Münir</i>		<i>H. Nebizade</i>	

Türkiye Cumhuriyeti ile Bulgaristan Kırallığı beyninde aktolunan Bitaraflik, Uzlaşma, Hukukî tesviye ve hakem muahedenamesi

Bir taraftan Türkiye

Diğer taraftan Bulgaristan, Türkiye Cumhuriyeti ile Bulgaristan Kırallığını birbirine bağlayan ananevi rabitaları kuvvetlendirmek ve iki memleket beyninde tahaddüs edecek olan ihtilâfları, uzlaşma hukukî tesviye ve hakem usulile halleylemek arzusu ile mütehassis oldukları halde bu hususta bir muahede aktine karar vermişler ve bu maksatla murahhasları olarak

Türkiye Reiscumhuru Hazretleri

Türkiye Cumhuriyeti Hariciye Vekili, İzmir mebusu Dr. Tefvik Rüştü Beyfendi
Haşmetli Bulgarlar Kırallı Hazretleri

Bulgaristanın Ankara Fevkalâde Murahhas ve Orta Elçisi Mösyö T. C. Pavloff cenapların tayin etmişler, ve müşarüleyhler bu baptaki mezuniyet vesikalarını yekdiğerine tebliğ ile usul ve kaidesine muvafık bularak atideki hükümleri kararlaştırmışlardır :

Madde 1 — Yüksek akitler, Bulgaristan ile Türkiye beyninde 18 Teşrinevvel 1925 tarihinde münakit dostluk muahedenamesinin birinci maddesile taaruz edecek olan siyasi ve iktisadi hiç bir itilâfa girmemeği teahhüt ederler.

Madde 2 — Yüksek akitlerden biri, muslihane tavır ve hareketine rağmen diğer bir veya müteaddit Devletler tarafından tecavüze uğradığı takdirde, diğer Taraf ihtilâfın bütün devamı müddetince bitarafılığı muhafaza edecektir.

Madde 3 — Yüksek âkitler arasında hadis olupta diplomsî tarikle hal ve faslı mümkün olmayan her türlü ihtilâflar, işbu muahede de tespit edilmiş olan şerait dahilinde uzlaşma, hukukî tesviye ve ya hakem usullerine tabi tutulacaktır.

Modde 4 — Üçüncü maddenin ahkâmı, yüksek âkitler beyinde mer'i muahedeler mucibince iki taraftan birinin salâhiyetine dahil olan mes'elelerde tatbik olunmayacaktır.

Mezkûr ahkâm, hakkı hakimiyete tealluk eden mes'elelerde de tatbik edilmeyecektir. Yüksek âkitlerden herbiri, bir mes'elenin hakkı hakimiyete tealluk edip etmediğinin tahrirî bir beyanname ile tespit etmek hakına malik olacaktır.

Maamafih diğer taraf bu mes'elenin hakimiyet sahasına girdiğine itiraz ettiği [takdirde mezkûr mes'elenin hakkı hakimiyete tealluku olup olmadığını tayin ettirmek için hakeme müracaat edebilecektir.

Madde 5 — 1 - Eğer, bir ihtilâfın mevzuu, iki taraftan birinin dahilî kanunlarınca, makamâtı adliyenin salâhiyetine tealluk ediyorsa, taraf ait olduğu makamca makul mühletler zarfında kat'i bir karar verilmeden evvel bu ihtilâf hakkında işbu muahede de mezkûr muhtelif usullere müracaata muhalefet edebilir.

2 - Bu takdirde, işbu muahede tasvip edilmiş olan usullere müracaat etmek isteyen taraf bu arzusunu, mevzubahis karardan itibaren bir sene zarfında diğer tarafta bildirilecektir.

Madde 6 — Akitlerin birbirinden bir hak mutalebe etmelerini tazammun eden ve diplomasî ve uzlaşma tarikle halli mümkün olmiyan ihtilâflar, eğer akitler müttehiden tahkimname tanzimî tarikle ve atide münderiç şerait dairesinde bir hakem mahkemesine müracaat için ittifak edemezler ise hükmedilmek üzere Beynelmilel Daimî Divanı Adalette tevdi olanacaktır.

Kazaî veya hükmi karar hukuku düvel prensiplerine tevfiakan verilecektir.

Madde 7 — Âkitler evvelki maddede istihdaf olunan ihtilâfların bir hakem mahkemesine tevdi hususunda müttefik oldukları takdirde bir tahkimname kaleme alınarak bunda ihtilâfın mevzuu, hakemlerin intihabı ve takip olunacak usul tespit edilecektir.

Tahkimnamede kâfi derecede malumat vuzuh ve katiyet bulunmadığı takdirde beynelmilel ihtilâfların muslihane surette halline müteallik 18 teşrinevvel 1907 Lahaye mukavenamesi ahkâmı kendiliğinden tatbik olunacaktır.

Madde 8 — Evvelki maddede mevzubahis olan tahkimname hakkında âkitler itilâf edemezlerse veya hakemler tayin edilemezse üç aylık bir mühletten sonra âkitlerden her hangi biri ihtilâfı doğrudan doğruya ve istida ile Beynelmilel Daimî Divanı Adalette arz etmekte muhtar bulunacaktır.

Madde 9 — Kazaî^{*} veya hükmi karar, âkitlerden birinin makamâtı adliyesi veya her hangi diğer bir makamı tarafından verilen bir karar veya ittihaz olunan bir tedbirin hukuku düvele tamamen veya kısmen muhalif olduğunu dermeyan eyler ve mevzubahis tarafın hukuku esasıyesi bu karar veya tedbirin netayıç ve avakibinin iptaline cevaz vermez veya ancak gayri kâfi surette iptalini mümkün kılsa kazaî veya hükmi hükümden dolayı mutazarrır olan tarafa muhik bir tazminat verilmesi hususunda âkitler müttefik kalmışlardır.

Madde 10 — Üçüncü maddede mevzubahis her türlü ihtilâflar için, dördüncü madde ahkâmı mahfuz kalmak üzere, yüksek akitler, beynelmilel Daimî Divanı Adalet huzurunda bir muameleye girişmeden veyahut hakem usulüne müracaat etmeden evvel işbu muahede de mündemiç uzlaşma usulüne müracaat eylemeği taahhüt ederler.

2 - Uzlaşma teşebbüsü akamete uğradığı takdirde ve uzlaşma komisyonunun mesaisinin hitamından itibaren bir aylık mühletin mürurunu müteakip ihtilâf, Beynelmilel Daimî Divanı Adalette veyahut 7 inci maddede münderiç hakem mahkemesine tevdi edilecektir.

Madde 11 — Evvelki maddede mevzubahis olan ihtilâflar akitler tarafından teşkil edilecek olan daimî veya hususî bir uzlaşma komisyonuna tevdi olunacaktır.

Madde 12 — Âkitlerden birinin diğeriinden talebi üzerine altı ay zarfında bir daimî uzlaşma komisyonu teşkil edilecektir.

Madde 13 — Uzlaşma, atide gösterildiği surette intihap edilecek olan üç âzadan müteşekkil bir uzlaşma komisyonuna tevdi edilecektir. Yüksek âkitlerden her biri müteakabilen kendi vatandaşları arasından intihap edilecek birer komiser tayin edecekler ve komisyon reisini de müttetikan bir üçüncü devlet tabaasından intihap eyliyeceklerdir. Komiserler üç sene için tayin olunacaklardır. Bunlar tekrar intihap edilebilirler. Müttetikan tayin edilmiş olan komiser, memuriyeti esnasında tarafeynin ittifakile istihlâf edilebilir. Bundan maada âkitlerden her biri, kendisi tarafından tayin edilmiş olan komiseri daima değıştirebilir. İstihlâf edilmelerine rağmen komiserler elde olan işlerini nihayete erdirmek üzere mevkilerinde kalacaklardır.

Öfüm, istifa veya her hangi bir mani dolayisile münhâl olacak yerler, en kısa bir müddet zarfında mevzubahs tayinler usulüne tevfikân doldurulacaktır.

Madde 14 — Bir ihtilâfın hudusunda, âkitlerce tayin edilmiş bir daimî uzlaşma komisyonu mevcut bulunmıyor ise, ihtilâfın tetkiki için, âkitler başka türlü bir karar vermedikleri takdirde, evvelki maddede mevzubahs tayin şeraitine tevfikân hususî bir komisyon teşkil edilecektir.

Maade 15 — Yüksek âkitlerden birinin uzlaşma usulüne müracaat hususundaki niyet ve arzusunu diğeriine iblağından itibaren üç ay müddet zarfında, mukabil taraf komiseri tayin edilmediği veyahut yüksek âkitlerce müttetikan komisyon reisi intihap olunmadığı takdirde İsviçre Konfederasyonu reisinden lâzımgelen tayinlerin icrası rica olunacaktır.

Madde 16 — 1 - Uzlaşma komisyonuna müracaat keyfiyeti, müttetikan hareket eden âkitlerin beraberce ve ittifak olunamadığı takdirde âkitlerin biri veya diğeri tarafından reise bir istida vermek suretiledir.

2 - İstida, ihtilâf mevzuunu muhtasaran anlattıktan sonra komisyondan bir uzlaşmaya vardırarak her türlü tedbirlere müracaat eylemesi talebini ihtiva edecektir.

3 - — İstida âkitlerden yalnız biri canibinden verilmiş ise müstedî tarafında derhal diğeri tarafa tebliğ edilecektir.

Madde 17 — 1 - Bir ihtilâfın âkitlerden biri tarafından daimî uzlaşma komisyonuna havale edildiği tarihten itibaren 15 gün zarfında âkitlerden her biri bu ihtilâfı tetkik için komiserini bu işte ihtisası olan bir kimse ile istihlâf edebilir.

2 - Bu hakkından istifade eden taraf keyfiyeti derhal diğeriine ihbar edecektir. Diğeri taraf da bu takdirde ihbarın vaki olduğu tarihten itibaren on beş gün zarfında aynı tarzda hareket etmekte muhtardır.

Madde 18 — Uzlaşma komisyonu, âkitlerin muhalif bir kararı olmadığı takdirde, reisi tarafından tayin edilecek mahalde ictima edecektir.

Madde 19 — Uzlaşma komisyonu mesaisinin neşir ve ilâmı, ancak âkitlerin muvafakati ile komisyon tarafından ittihaz olunacak bir karara mütevekkiftir.

Madde 20 — 1 - Hilâfında bir hüküm olmadıkça uzlaşma komisyonu, mesai usulünü bizzat tanzim edecek ve bu usul behemehal mürafaa şeklinde olacaktır. tahkikat hususunda, komisyon müttetikan başka türlü bir karar vermez ise, beynelmilel ihtilafların muslihane halline dair 18 teşrinievel 1907 La haye mukavelenamesinin üçüncü faslı ahkâmına iltiba eyliyecektir.

2 - Âkitler uzlaşma komisyonu nezdinde kendileri ile komisyon arasında mutavassit hizmetini gören ajanlar tarafından temsil edileceklerdir. Bundan maada âkitler kendileri tarafından bu husus için tayin edilen müşavir ve mutahassısların yardımına müracaat edebilecekleri gibi şahadetlerini kendilerince faydalı addettikleri her türlü eşhasın komisyonca istimamı talep eyliyebileceklerdir.

3 - Komisyon dahi her iki tarafın ajanları ile müşavir ve mutahassıslarından şifahi izahat talep etmek ve her hangi bir şahsı Hükümetinin muvafakatile celp ve istima eylemek salâhiyetini haiz olacaktır.

Madde 21 — Hilâfında âkitlerin bir itilâfı olmadıkça, uzlaşma komisyonunun kararları

ekseriyeti ara ile ittihaz olunacaktır ve komisyonda ihtilâfın esası hakkında ancak bütün âzaları mevcut bulunduğu taktirde hükmünü verebilecektir. Şukadar ki komisyonun celselerinden muntazaman haberdar olan yüksek âkitler, kendilerini komiserleri ve ya bunların bir manii zuhurunda on yedinci maddede mevzubahs şerait dahilinde tayin edecekleri bir vekil marifetile temsil ettirmek mecburiyetindedirler.

Madde 22 — Âkitler uzlaşma komisyonunun mesaisini kolaylaştırmayı ve olabilen en geniş mikyasta kendisine bütün vesai ve faydalı malûmatı vermeği ve komisyonun memleketleri dahilinde kanunlarına tevfiikan müşahitler veya mütehassıslar ikame ve istimai ile vak'a mahalline gitmesini te'min için malik oldukları bütün vasıtaları kullanmayı taahhüt ederler .

Madde 23 — 1 - Mesaileri müddetince komiserlerden her birine miktarı âkitler tarafından müttefikan tespit ve müsavi surette taksim edilecek olan bir tazminat verilir.

2 - Komisyonun faaliyet dolayisile hasıl olacak masarifi umumumiye de aynı vechile taksim edilecektir .

Madde 24 — 1 - Uzlaşma komisyonunun vazifesi muhtelifün fih meseleleri tavzih etmek, bu uğurda faydalı malûmatı tahkikat yolu ile veya başka bir şekilde toplamak, ve tarafeyni uzlaştırmaya gayret etmektir. Komisyon meseleyi tetkik ettikten sonra muvafık gördüğü hal tarzım âkitlere izah ve bu hususta fikirlerini beyan için kendilerine bir mühlet ita eyleyebilir .

2 - Mesaisinin hitamında komisyon, ahvale göre ya âkitlerin uzlaştığını gösteren ve mevcut ise uzlaşma şartlarını ihtiva eden veyahut uzlaşma imkâmı bulunmadığını kaydeyleyen bir zabıtname tanzim eder. Zabıtname komsiyon mukarreratının ittifakı ara ilemi kabul edildiğinden veya edilmediğinden bahsetmeyecektir .

3 - Komisyon mesaisi, âkitler başka türlü bir karar vermedikçe muhtelifünfih meselenin tevdi gününden itibaren altı ay zarfında nihayete ermiş bulunacaktır.

Madde 25 — Komisyonun zabıtnamesi bila tehir âkitlere bildirilecektir. Bunun neşrü ilanı âkitlerin kararına vabestedir.

Madde 26 — 1 - Uzlaşma Komisyonu mesaisinin hitamını teakup eden ay zarfında âkitler uzlaşmaz ise, beher taraf ihtilâfın hukuku düvel prensiplerine tevfiikan hükmedecek olan beynelmilel Daimî Divanı Adalet tevdii talep edebilir .

2 - İhtilâf, Divanın reyine nazaran huauki mahiyette olmadığı takdirde âkitler işbu ihtilâfı divanın, bir hukuku düvel kaidesi tatbik edilmezse, nasafet dairesinde halledilebileceği hususunda müttefikdirler.

Madde 27 — 1 - Âkitler, adli ve hükemî kararların veya uzlaşma komisyonu tarafından teklif edilecek olan anlaşma tarzlarının tatbikini ihlâl kabiyetinde olan her gûna tedabirden tevakkı ile, sureti umumiyede ihtilâfı teşdit veya tevsî edebilecek her türlü harekâttan ictinap eylemeği taahhüt ederler.

2 - İhtilâf uzlaşma komisyonuna havale edilmiş bulunuyorsa komisyon muvafık gördüğü muvakkat tedabiri âkitlere tavsiye edebilir.

Madde 28 — İşbu muahedenin tefsir ve tatbikına ait ihtilâflar beynelmilel Daimî Divanı Adalet tevdi edilecektir .

Madde 29 — 1 - İşbu muahede tasdik olunacak ve tasdiknameler Sofyada teati olunacaktır.

2 — Mezkûr muahede tasdiknamelerin teatisi tarihinden itibaren beş sene müddet için aktolunmuştur.

3 - İnkizası tarihinden aşgarî altı ay evvel fesholunmassa ikinci bir beş senelik müddet daha mer'i kalacak ve temdit şekli bu tarzda devam edecektir.

4 - Âkitlerin biri tarafında muahedenamenin fesih hakkı mahfuz olmakla beraber müddetin hitamı esnasında başlanmış olan davalar neticeleninceye kadar tabii cereyanlarını takip edeceklerdir.

Balâda isimleri zikredilen murahhaslar işbu muahadeyi imza etmişlerdir .

Ankarada 6 mart 1929 tarihinde iki nüsha olarak tanzim edilmiştir.

Dr. T. Rüstü

Th. Pavloff

Türkiye ile Bulgaristan arasında akit ve imza edilen bitaraflık, uzlaşma adli tesviye ve hakem muahedesinin tasdiki hakkında kanun lâyihası

MADDE 1 — Türkiye Cümhuriyeti ile Bulgaristan Kırallığı arasında aktedilip 6 mart 1929 tarihinde Ankarada imza edilen bitaraflık, uzlaşma, adli tesviye ve hakem muahedesi tasdik olunmuştur.

MADDE 2 — İşbu kanun neçri tarihinden itibaren muteberdir.

MADDE 3 — İşbu kanunun icrasına Hariciye Vekili memurdur.

27-3-929

Ha. V. <i>D. T. Rüştü</i>	Da. V. <i>Ş. kaya</i>	M. M. V. <i>M. Abdülhalik</i>	Ad. V. <i>M. Esat</i>	Bş. V. <i>İsmet</i>
S. İ. M. V. içtimada bulunmadı	İk. V. <i>M. Rahmi</i>	Na. V. <i>Recep</i>	Mf. V. <i>H. Vasıf</i>	Ma. V. <i>Ş. Saraçoğlu</i>